

Sessie 4. Die kerkvaders - die kerk in die 2 de eeu

Die storie van die kerk vanaf die tweede eeu is vir baie Christene onbekend. Die gebeure tussen ongeveer 30-100 waarna ons in die eerste drie sessies gekyk het, is in die Nuwe Testament opgeneem. Vanaf ongeveer 100 nC is geen nuwe gebeure en materiaal in die Bybel opgeneem nie. Hierdie storie word vir ons in die kerk geskiedenis vertel. In hierdie sessie gaan ons in kort na die storie van kerk van die tweede eeu (100-200 nC) luister.

Van 70 nC is die vroeë kerk met nuwe en groot uitdagings gekonfronteer:

1. Die eerste generasie gelowiges (ongeveer 30-100 nC) het met die oortuiging geleef dat Jesus nog in hulle eie leeftyd gaan terugkeer om 'n nuwe bestel (Koninkryk van God) op aarde te vestig. Dit het nie realiseer soos wat hulle verwag het nie en die eerste generasie gelowiges en leiers (apostels) is oorlede. Wie gaan nou leiding neem?
3. Die vroeë kerk het as 'n Joodse sekte begin, maar binne 'n paar dekades grotendeels uit nie-Jode bestaan. Die grens tussen Judaïsme en die Christendom word al hoe groter.
4. Politieke veranderinge speel 'n groot rol. Na die Joodse opstande word die tempel in Jerusalem in die jaar 70 deur die Romeine vernietig en na nog 'n reeks Joodse opstande (*Bar Kokhba*-opstand 132–135 n.C.) word die stad weer deur die Romeine ingeval en vernietig. Die stad word as 'n Grieks-Romeinse stad herbou en kry die nuwe naam *Aelia Capitolina* = "Hadrianus se stad wat aan Jupiter Capitolinus gewy is." Die fokus van die Christendom skuif weg van Jerusalem na Klein-Asië en Europa eerder as die Ooste. Die Romeinse Ryk met hulle beter paaie, groter handelstede en eenvormige taal (Grieks) word die nuwe tuiste van die Christendom.

5. Daar is nog geen enkele geskrif (Bybelse kanon), belydenis, kerkgebou of stel van algemene riglyne binne die vroeë kerk nie. Dit is alles elemente wat in die tweede eeu (100-200 nC) tot stand sou kom. Die *Didache* (leringe van die twaalf Apostels) is die vroegste dokument in verband hiermee wat nie in die Nuwe Testament opgeneem is nie.

Die kerk in die eerste (30-100 nC) en tweede eeu (100-200 nC)

	EERSTE EEU: 30 - 100 nC	TWEEDE EEU: 100-200 nC
Gelowiges	• Dit was oorspronklik 'n Joodse beweging binne Judaïsme in Jerusalem. • Al hoe meer nie-Jode sluit by die groep aan.	• Oorwegend nie-Joods wat besig is om van Judaïsme weg te breek. • Groter kulturele verspreiding deur die hele Romeinse Ryk.
Geskrifte/ Nuwe Testament	• Nuwe Testament-boeke word nog geskryf (Briewe en Evangelies) • Geen vaste "Bybel" nie en mondelinge tradisies is baie sterk. • Vroeë gelowiges het die Griekse vertaling van die Ou Testament (Septuaginta). Wat sou die waarde daarvan wees vir gelowiges wat nie Jode was nie?	• Die Nuwe Testament is klaar geskryf, maar nog nie volledig vasgestel nie. Daar is debatte oor watter boeke gesag het.
Kerklike organisasie	• Los, eenvoudige strukture. • Gemeentes gelei deur ouderlinge, diakens, apostels, profete.	• Die enkele biskop word die norm (Ignatius se invloed). • Beter georganiseerde hiërargie. • Fokus op apostoliese opvolging.

Teologie en verskille	• Hoof stryd: verhouding tussen Jode en heidene (Hand. 15; Galasiërs). • Fokus op die onmiddellike terugkeer van Christus.	• Hoofstryd: dwaalleer soos Gnostisisme, Marcionisme, Montanisme.
Vervolging	• Plaaslike en sporadiese. • Nero (64 n.C.) die bekendste voorbeeld.	• Nog steeds plaaslike, nie ryk-wyd nie. • Bekende martelaars: Ignatius, Polykarpus, Justinus. • Christene word veral vervolgt omdat hulle weier om keiserlike rituele te doen.

Hoe lyk 'n tipiese 2de-eeuse kerkdiens?

Die meeste gelowiges het op die dag van Jesus se opstanding (Sondag) in huise saamgekom. 'n Erediens het tipies só gelyk:

- Gemeente kom saam op die Saterdag aand (na sonder) of Sondagoggend (eerste dag van die week).
- Ongeveer 20–50 mense in 'n groot huis se binnehof.
- Ou Testament (Septuaginta) word gelees (hoe sou nie-Jode hierop reageer?)
- Evangelies en Pauliniese briewe wat versprei is word voorgelees. Soms lees die biskop uit 'n rol wat net daardie gemeente besit.
- Biskop of leraar gee 'n verklaring van die teks.
- Fokus navolging van Christus, en wegwysing van ketterse leringe.
- Liedere word gesing - lees bv. Filippense 2:5-11. Wat sê hierdie lied oor wat vir gelowiges die kern van hulle geloof was.
- Klem op eenheid en liefde.
- Gemeenskaplike gebede vir die wêreld, die regering, weduwees, siekes.
- Nagmaal is die belangrikste deel van die diens.
- Geld of kos word ingesamel vir armes, gevangenes, weduwees, slagoffers van rampe.

Twee groot elemente wat die vroeë kerk van binne en buite geraak het.

Ekstern - Romeinse Ryk. Gedurende die tweede eeu is daar 'n groeiende spanning wat in die 3 de eeu (200-300 nC) sou lei na 'n grootskaalse vervolging.

Plinius se brief aan keiser Trajanus (112 nC)

Dit is vir my onseker hoe ek Christene moet hanteer. Ek het nog nooit 'n ondersoek na hulle bygewoon nie, en ek weet nie watter straf hulle misdade verdien, of selfs watter soort misdaad die naam 'Christen' behels nie. Sommige mense word meermals van Christenskap beskuldig, en ek het hulle drie keer gevra of hulle Christene is. As hulle volhard het om dit te erken, het ek hulle laat tereggestel, want ek het geglo dat hardnekkigheid en onbuigsamheid voldoende rede vir straf is.

Daar is ook ander wat gesê het

hulle was Christene, maar nie meer nie. Hulle het, op my versoek, die gode aanbid, vir u afbeeldings wierook en wyn geoffer, en Christus vervloek. Geen ware Christen, het ek gehoor, sal ooit Christus vervloek nie.

Ek het ook ondersoek ingestel na wat presies hulle praktyke is. Hulle het erken dat hulle gewoonlik op 'n vasgestelde dag voor sonop bymekaar kom, 'n lied sing tot Christus 'asof tot 'n god', en dan mekaar beloof om nie misdade te pleeg nie—geen diefstal, geen bedrog, geen egbreuk nie. Daarna het hulle weer uitmekaar gegaan en later saamgekom om 'n gewone maaltyd te gebruik.

Ek kon niks onwettigs in hierdie gebruike vind nie, behalwe dat hulle 'n bygelowige, oordrewe houding het. Tog het die beweging gewild geword in stede en platteland, onder mans en vroue, jonk en oud. Tempels is min besoek en die offeriers handel nie meer goed nie. Dit is my kommerwekkend."

Intern - godsdienstig. Die verskillende Christelike groepe in die eerste en tweede eeuse kerk. Daar is was wesenlike verskille tussen gelowiges oor die identiteit en natuur van Christus.

Hoofgroep	Voorbeelde	Kenmerke
Joods-Christelike groepe	Nasareners, Ebioniete, Elkesaiete	Het die wet van Moses onderhou; Jesus as Messias aanvaar, maar verskil oor sy goddelikheid.
Proto-ortodokse Christene	Vroeë kerkvaders en gemeentes	Gesien as die “hoofstroom”; het Jesus se menslikheid én goddelikheid bely; sou later Katolieke en Ortodokse kerke vorm.
Gnostici	Valentiniane, Sethiane, Basilideane, Thomasine	Het ’n geheime kennis (gnosis) verkondig; gesien as dualisties (gees goed, materie boos).
Marcioniete	Volgelinge van Marcion	Het die Ou Testament verwerp; het geglo die God van die OT en die Vader van Jesus is twee verskillende gode.
Montaniste	Volgelinge van Montanus	’n Profetiese, charismatiese beweging; het nuwe openbarings en baie streng moraliteit beklemtoon.
Docetiste	Verskeie groepe	Het geglo Jesus het net gelyk of Hy mens was, maar was in werklikheid suiwer goddelik.
Adopsioniste	Sommige Ebioniete, ander groepe	Het geglo Jesus is ’n gewone mens wat by sy doop “aangeneem” is as God se Seun.

Die kerkvaders

Die kerkvaders was die vroeë Christelike teoloë en leiers wat die leer, geloof en praktyke van die vroeë Christelike kerk help vorm en verdedig het. Hulle het tussen ongeveer die 1ste en 8ste eeu n.C. geleef en was belangrik omdat hulle die geloof

verduidelik het in 'n tyd toe daar nog geen vaste Bybelkanon of gevestigde kerklike strukture was nie. Besoek die webruimte: Early Christian Writers, by <https://www.earlychristianwritings.com/index.html> - daar kan jy al die vroegste geskrifte in die kerk lees.

Hier is 'n oorsig van die belangrikste groepe en name:

1. Apostoliese Vaders (1ste–2de eeu)

Hulle het direk ná die apostels geleef en party het selfs van die apostels persoonlik geken.

Naam	Plek	Bekend vir	Belangrike Geskrifte / Bydraes
Clemens van Rome (ongeveer 96 n.C.)	Rome	Een van die vroegste biskoppe van Rome ná Petrus	1 Clemens — 'n brief aan die Korintiërs oor eenheid en kerklike orde
Ignatius van Antiochië (gemartel ca. 110 n.C.)	Antiochië (Sirië)	Het beklemtoon dat Christene een moet wees onder hul biskoppe	Sewe briewe geskryf op pad na sy marteldood in Rome
Polykarpus van Smirna. (gemartel ca. 155 n.C.)	Klein-Asië (Turkye)	Dissipel van die apostel Johannes	Brief aan die Filippense; Martelaarskap van Polykarpus is 'n vroeë Christelike getuienis
Die Didagé ("Leer van die Twaalf Apostels")	Sirië of Egipte	Anonieme werk oor doop, vas en die Nagmaal	'n Handleiding oor vroeë Christelike aanbidding
Die Herder van Hermas	Rome	'n Simboliese werk oor bekering en reinheid	Gewild in die vroeë Kerk

2. Apologete (2de–3de eeu)

Hulle het die Christelike geloof teen kritiek van heidense filosowe en die Romeinse staat verdedig.

Naam	Plek	Bekend vir	Belangrike Geskrifte / Temas
Justinus Martelaar (ca. 100–165 n.C.)	Rome	Filosoof wat die Christelike geloof met rede en profesie verduidelik het	Eerste Apologie en Dialoog met Trypho
Athenagoras van Athene (ca. 133–190 n.C.)	Athene	Het Christene verdedig teen beskuldigings van ateïsme en onsedelikheid	Pleit vir die Christene
Theophilus van Antiochië	Antiochië	Een van die eerstes wat die term “Drie-eenheid” gebruik het	Aan Autolycus
Tatian	Sirië	Leerling van Justinus; het die vier Evangelies saamgevoeg	Diatessaron (’n saamgestelde Evangelie)

3. Dogmatiese of Teologiese Vaders (3de–5de eeu)

Hulle het die groot geloofsformulerings ontwikkel wat later in die Geloofsbelydenisse opgeneem is.

- Origenes (Alexandrië) – invloedryke Bybeluitlegger en filosoof.
- Athanasius van Alexandrië – het teen Arius geveg oor die Godheid van Christus; sleutelrol in die Konsilie van Nisea (325).

- Basilius die Grote, Gregorios van Nazianze, Gregorios van Nyssa – die Kappadosiese Vaders; verduidelik die Drie-eenheid.
- Augustinus van Hippo – een van die invloedrykste; geskryf oor sonde, genade, en die stad van God (De Civitate Dei).

4. Latynse en Griekse Kerkvaders

- Griekse Kerkvaders: uit die Ooskerk (Griekssprekend) – bv. Athanasius, Basilius, Gregorios, Johannes Chrysostomos.
- Latynse Kerkvaders: uit die Weste (Latynsprekend) – bv. Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, Hiëronimus (vertaler van die Latynse Vulgata-Bybel).

5. Later Kerkvaders (6de–8ste eeu)

Hulle het die oorgang na die Middeleeuse kerk gevorm.

- Gregorius die Grote (Gregory the Great) – pous en hervormer van die liturgie.
- Johannes van Damaskus – laaste groot Griekse kerkvader, het geskryf oor ikone en die aard van Christus.